

D E K R E T

z dnia 28 czerwca 1946 r.

o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939—1945 r.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1. § 1. Kto, będąc obywatelem polskim, w czasie pomiędzy 1 września 1939 r. a 9 maja 1945 r. zgłosił swoją przynależność do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta,

podlega karze więzienia do lat 10.

§ 2. Za zgłoszenie przynależności do narodowości niemieckiej uważa się również zgłoszenie pochodzenia niemieckiego.

§ 3. Sąd może zastosować nadzwyczajnie złagodzenie kary, jeżeli sprawca działał wskutek ciemnoty lub usprawiedliwionego warunkami życia braku wyrobienia obywatelskiego.

Art. 2. § 1. Obok kary pozbawienia wolności sąd może orzec grzywnę i jako kary dodatkowe: utratę praw publicznych i obywatelskich, praw honorowych oraz przepadek całości lub części majątku. Ponadto sąd może zarządzić ogłoszenie wyroku skazującego w pismach na koszt skazanego.

§ 2. Przepadły majątek przechodzi na własność Skarbu Państwa z zastrzeżeniem praw osób trzecich, nie przenoszących wartości przepadłego majątku; nie uwzględnia się jednak

praw, wynikających ze spadkobrania ustawowego i z testamentu lub z dokonanej po popełnieniu przestępstwa darowizny. Przepadek nie dotyczy przedmiotów, wyłączonych z mocy prawa spod egzekucji.

§ 3. Nieważne z mocy samego prawa są czynności prawne, zdziałane w celu uchronienia majątku od przypadku.

Art. 3. Nie popełnił przestępstwa, kto zgłosił swoją przynależność do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta, działając w interesie Państwa Polskiego albo z nakazu lub na rzecz polskiej organizacji wolnościowej.

Art. 4. Nie podlega karze:

- a) kto zgłosił swoją przynależność do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta w celu uniknięcia ciężkiego prześladowania ze strony władz albo organizacji politycznych niemieckich za trwanie przy swojej narodowości, jeżeli prześladowania nie można było bez szczególnych trudności uniknąć w inny sposób,
- b) kto pomimo zgłoszenia swojej przynależności do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta brał w kraju lub za granicą udział w walkach wyzwoleniczych albo dobrowolnie wstąpił do wojska lub organizacji wolnościowej, walczących z państwem niemieckim lub z nim sprzymierzonym, albo też z narażeniem wolności lub życia okazywał czynnie pomoc społeczeństwu polskiemu,
- c) kto również przed 1 września 1939 r. stale wykazywał swoją przynależność do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta.

Art. 5. § 1. Do przestępstwa określonego w art. 1 nie stosuje się przepisów:

- a) art. 6, 22, 61 i 85 kodeksu karnego 1932 r.,
- b) art. 100 kodeksu karnego Wojska Polskiego,
- c) art. 100 kodeksu karnego 1932 r., o ile przestępstwo przewidziane w tym przepisie polega na działaniu w sposób określony w art. 1 niniejszego dekretu,
- d) dekretu z dnia 2 sierpnia 1945 r. o amnestji (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 172).

§ 2. W sprawach o przestępstwo, określone w art. 1, bieg przedawnienia ścigania i wyrokowania rozpoczyna się 9 maja 1945 r.

Art. 6. § 1. Do orzekania w sprawach o przestępstwo określone w art. 1 właściwe są specjalne sądy karne, wprowadzone dekretem

Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 września 1944 r. o specjalnych sądach karnych dla spraw zbrodniarzy faszystowsko-hitlerowskich (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 21), z zastrzeżeniem wynikającym z przepisu art. 13 ust. 2 dekretu z dnia 22 stycznia 1946 r. o Najwyższym Trybunale Narodowym (Dz. U. R. P. Nr 5, poz. 45).

§ 2. Postępowanie karne toczy się według przepisów kodeksu postępowania karnego z poniżej wskazanymi zmianami:

- a) w postępowaniu przygotowawczym stosuje się odpowiednio przepisy wprowadzone dekretem z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 192);
- b) od postanowień sądu nie służy środek odwoławczy;
- c) sąd sporządza na piśmie wyrok z uzasadnieniem w ciągu 7 dni od daty ogłoszenia sentencji;
- d) wyrok może być zaskarżony tylko przez Pierwszego Prokuratora Najwyższego Trybunału Narodowego w trybie art. 15 dekretu o Najwyższym Trybunale Narodowym;
- e) o wznowieniu postępowania orzeka Najwyższy Trybunał Narodowy.

§ 3. Postanowienia sądu o zabezpieczeniu grożącego przypadku oraz orzeczenia sądu o przypadku majątku wykonują, na zarządzenie prokuratora, urzędy likwidacyjne, wprowadzone dekretem z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 87).

Art. 7. § 1. Nieujęcie sprawcy nie stanowi przeszkody do wszczęcia i dalszego prowadzenia postępowania, z tym że:

- a) udział obrońcy w toku całego postępowania sądowego jest konieczny,
- b) obrońcy służą prawa strony,
- c) prawo wyboru obrońcy służy oskarżonemu oraz jego ojcu, matce, opiekunowi, małżonkowi, dzieciom i rodzeństwu,
- d) jeżeli nie ma obrońcy z wyboru, należy wyznaczyć obrońcę z urzędu,
- e) wznowienie postępowania zakończony wyrokiem prawomocnym może nastąpić na korzyść oskarżonego również w przypadku przytoczenia takich nowych faktów lub dowodów nieznanymi przedtem sądowi, które bądź same, bądź w związku z innymi stwierdzają okoliczności, według ustawy wyłączające lub zmniejszające przestępczość albo karalność czynu.

§ 2. W przypadku, przewidzianym w § 1, sąd ogłasza o wszczęciu postępowania sądowego w czasopiśmie według swego wyboru; sąd może również zarządzić ogłoszenie w gminie ostatniego miejsca zamieszkania lub pobytu oskarżonego; rozprawa nie może odbyć się wcześniej, niż po upływie 60 dni po dniu ogłoszenia w czasopiśmie.

§ 3. Nie stosuje się przepisu § 2, jeżeli oskarżony uchylił się od sądu po otrzymaniu odpisu aktu oskarżenia.

Art. 8. § 1. Jeżeli po dokonaniu przestępstwa, określonego w art. 1, sprawca zapadł na chorobę psychiczną lub zmarł, sąd może tytułem środka zabezpieczającego orzec przepadek całego lub części jego majątku; w razie śmierci przypadkowi ulega majątek, który należał do sprawcy w chwili zgonu.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy osób, do których stosuje się przepis art. 4.

Art. 9. W sprawach, które zostały przed wejściem w życie niniejszego dekretu wszczęte bądź na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 4 listopada 1944 r. o środkach zabezpieczających w stosunku do zdrajców Narodu (Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 54), nazywanego w dalszym ciągu w skróceniu: „dekret 1944“, bądź na podstawie ustawy z dnia 6 maja 1945 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego wrogich elementów (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 96) wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 34, poz. 203 i Nr 55, poz. 307 oraz z 1946 r. Nr 11, poz. 73), nazywanej w dalszym ciągu w skróceniu „ustawa 1945“ stosuje się przepisy zawarte w art. 10—19.

Art. 10. Nie wszczyna się postępowania o popełnienie czynu, określonego w art. 1, przeciwko osobom, co do których zapadło postanowienie specjalnego sądu karnego, uchylające zarządzenie prokuratora o przymusowym odosobnieniu (dekret 1944), lub prawomocne postanowienie sądu grodzkiego, orzekające rehabilitację w pełnym lub ograniczonym rozmiarze (ustawa 1945).

Art. 11. § 1. Zaświadczeniu stwierdzającemu obywatelstwo polskie i przynależność do narodowości polskiej (ustawa 1945) nadaje się moc postanowienia stwierdzającego, że czyn polegający na zgłoszeniu przynależności do narodowości niemieckiej nie podlega ściganiu (art. 17).

§ 2. W stosunku do osób, wymienionych w art. 2 ust. (3) ustawy 1945, zaświadczeniem, stwierdzającym złożenie deklaracji wierności Narodowi i Demokratycznemu Państwu Polskiemu, nadaje się moc zaświadczeń wskazanych w § 1.

Art. 12. § 1. Prawomocne postanowienia lub zarządzenia, orzekające umieszczenie w miejscu odosobnienia, poddanie przymusowej pracy, utratę praw, grzywnę i przepadek mienia, zachowują moc w części, orzekającej grzywnę i przepadek mienia; w pozostałej części tracą moc prawną.

§ 2. Zwolnienie z miejsca odosobnienia następuje z zastrzeżeniem, wynikającym z przepisu art. 17.

§ 3. W razie nieściągalności w całości lub w części grzywny, orzeczonej na mocy przepisów ustawy 1945, sąd (art. 6) na wniosek prokuratora nakazuje wykonywanie pracy na wolności na rachunek nieściągniętej grzywny. Pracę wykonywa się na rzecz gminy miejsca zamieszkania osoby, której wymierzono grzywnę; dzień pracy przyrównuje się za równoważnik grzywny od 50 do 250 zł; praca nie może trwać dłużej niż 2 lata.

Art. 13. § 1. Toczące się postępowanie umarza się.

§ 2. Zwolnienie z miejsca odosobnienia następuje z zastrzeżeniem, wynikającym z przepisu art. 17.

§ 3. Zwolnienie majątku spod zajęcia, dozoru i zarządu może nastąpić dopiero po wydaniu bądź wyroku nie zawierającego orzeczenia o przepadku majątku (art. 2), bądź postanowienia o zaniechaniu ścigania (art. 17), pod warunkiem:

- a) że majątek znajduje się jeszcze w posiadaniu właściciela, albo
- b) że zgłoszenie przynależności do narodowości niemieckiej lub uprzywilejowanej przez okupanta nastąpiło w okolicznościach przewidzianych w art. 3, a szczególne względy państwowe lub społeczne nie stoją na przeszkodzie zwrotowi majątku.

§ 4. Majątek, nie zwolniony przez sąd na mocy § 3, przechodzi na własność Skarbu Państwa.

§ 5. O zwolnieniu bądź przepadku majątku sąd (art. 6) orzeka na posiedzeniu niejawnym z udziałem prokuratora. O terminie posiedzenia niejawnego sąd zawiadamia władzę, pod której zarządem znajduje się zajęty majątek lub która dokonała zajęcia, oraz osobę zainteresowaną; stronom lub ich przedstawicielom służy prawo zgłaszania wniosków i składania wyjaśnień ustnie lub na piśmie.

Art. 14. Rada Ministrów wyda rozporządzenie określające warunki i tryb postępowania, dotyczące przyznania uprawnionemu innemu majątku spośród mienia, które z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego przeszło w trybie

konfiskaty na rzecz Skarbu Państwa, jeżeli sąd odmówił zwrotu majątku ze szczególnych względów państwowych lub społecznych.

Art. 15. Nieściągnięte koszty sądowe podlegają umorzeniu, pobranych nie zwraca się.

Art. 16. Specjalny sąd karny, prokurator specjalnego sądu karnego lub sąd grodzki przekazują akta spraw, prowadzonych na podstawie dekretu 1944 lub ustawy 1945 (art. 12 i 13), prokuratorowi specjalnego sądu karnego, właściwemu do ścigania przestępstwa, określonego w art. 1 (art. 26 i 27 k. p. k.). Jeżeli osoba, której dotyczyło postępowanie, przebywa w miejscu odosobnienia, akta przekazuje się prokuratorowi specjalnego sądu karnego, w którego okręgu położone jest miejsce odosobnienia.

Art. 17. § 1. Jeżeli brak dowodów popełnienia czynu lub zachodzą warunki, przewidziane w art. 3 lub 4, albo inne okoliczności wyłączające ściganie, prokurator wydaje postanowienie stwierdzające, że czyn nie podlega ściganiu, i zarządza zwolnienie z miejsca odosobnienia; dochodzenie będzie podjęte w razie ujawnienia nowych okoliczności.

§ 2. Jeżeli nie zostały stwierdzone warunki, przewidziane w § 1, prokurator, w którego okręgu położone jest miejsce odosobnienia, niezwłocznie przekazuje sprawę prokuratorowi właściwego specjalnego sądu karnego (art. 26 i 27 k. p. k.) w celu dalszego postępowania.

§ 3. Wnosząc akt oskarżenia, prokurator zarządza tymczasowe aresztowanie podejrzanego, osadzonego w miejscu odosobnienia. Do podejrzanego pozostającego na wolności prokurator stosuje przepisy księgi IV kodeksu postępowania karnego.

§ 4. Jeżeli w terminie 6 miesięcy od daty wejścia w życie niniejszego dekretu nie został wniesiony akt oskarżenia, prokurator przywraca wolność osobie osadzonej w miejscu odosobnienia.

Art. 18. W warunkach określonych w art. 340 k. p. k. wolno odczytywać akta spraw wszczętych na mocy przepisów dekretu 1944 lub ustawy 1945.

Art. 19. Sąd zaliczy na poczet kary pozbawienia wolności okres osadzenia w miejscu odosobnienia, orzeczonego na mocy przepisów dekretu 1944 lub ustawy 1945, oraz okres pozbawienia wolności, zastosowanego jako środek zapobieżenia uchyleniu się od sądu w postępowaniu określonym w ustawie 1945, jak również okres pozbawienia wolności z mocy przepisu art. 17 § 4.

Art. 20. W postępowaniu, wszczętym przed wejściem w życie niniejszego dekretu o popeł-

nienie czynu, określonego w art. 100 k. k. 1932 r., o ile przestępstwo polega na działaniu w sposób określony w art. 1, stosuje się przepisy art. 6, jeżeli akt oskarżenia nie wpłynął jeszcze do sądu.

Art. 21. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Ministrom: Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego, Skarbu, Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych.

Art. 22. § 1. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i stosuje się do czynów popełnionych na obszarze województwa Śląsko-Dąbrowskiego.

§ 2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia rozciągnąć stosowanie przepisów niniejszego dekretu do czynów, popełnionych poza obszarem województwa Śląsko-Dąbrowskiego.

§ 3. Do czynów, do których w myśl przepisu § 1 lub § 2 stosuje się niniejszy dekret, nie mają zastosowania:

- a) dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 4 listopada 1944 r. o środkach zabezpieczających w stosunku do zdrajców Narodu (Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 54),
- b) ustawa z dnia 6 maja 1945 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego wrogich elementów (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 96) wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 34, poz. 203 i Nr 55, poz. 307 oraz z 1946 r. Nr 11, poz. 73),
- c) art. 14 dekretu z dnia 22 stycznia 1946 r. o Najwyższym Trybunale Narodowym (Dz. U. R. P. Nr 5, poz. 45).

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

w/z Prezes Rady Ministrów i
Minister Ziem Odzyskanych:

Władysław Gomułka

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski

Minister Obrony Narodowej:

Michał Żymierski

Marszałek Polski

Minister Bezpieczeństwa Publicznego:

Stanisław Radkiewicz

Minister Skarbu:

Konstanty Dąbrowski

Minister Administracji Publicznej:

Władysław Kiernik